

IDŐJÁRÁSSAL KAPCSOLATOS NAÍV MEGGYŐZŐDÉSEK ÉS FOGALMAK ALAKULÁSA ÓVODÁS KORBAN

Pozsár Éva *, Korom Erzsébet **

* SZMJVÖ Óvodák Igazgatósága Hajnóczy Utcai Óvoda

** SZTE Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: fogalmi fejlődés; naiv meggyőződés; óvodáskor

A konstruktivista pedagógia szerint a tanulás meghatározó összetevője az előzetes tudás, amely alapját képezi az új ismeretek elsajátításának. A gyerekek kezdetben naiv elméletekkel rendelkeznek, majd az értelmi fejlődés során ez a tudás gazdagodik, átrendeződik, de megmaradhatnak a tudománynak nem megfelelő elképzelések, tévképzetek (Nahalka, 2002; Korom, 2005). Számos vizsgálat, tanulmány foglalkozott az iskolások fogalmi fejlődésével, tévképzeteivel (l. pl. Vosniadou és Brewer, 1992, 1994; Nagy, 1999; Tóth, 1999; Korom, 2002; Ludányi, 2007). A kutatások többnyire az iskoláskorra koncentráltak, az időjárással kapcsolatos fogalmak fejlődéséről több korosztályt átfogó kutatás még nem készült.

Az általunk végzett vizsgálatban óvodások (N=109; átlagéletkor 5,41 év), 4. és 6. osztályosok (N=94) és felnőttek (N=53) vettek részt. Azt vizsgáltuk, hogyan alakulnak az időjárással kapcsolatos jelenségek (pl. a felhő, az eső, a szivárvány keletkezése) magyarázatai, miként változnak az óvodások naiv meggyőződései az iskolai tanulás hatására. Hipotéziseink szerint az óvodáskorban tapasztalható naiv elképzelések többségében eltűnnek az iskolás korra, de az iskolások és a felnőttek körében is előfordulnak tévképzetek. Feltételeztük, hogy az óvodások körében az időjárással kapcsolatban is kimutatható a Piaget által leírt jelenség, az animizmus. A vizsgálathoz saját fejlesztésű mérőeszközt használtunk, olyan feladatsort, amelyben egyre bővülő rendszerben vizsgáltuk az időjárással kapcsolatos, a környezetismeret és a természetismeret tananyagban szereplő alapfogalmakat. Az adatfelvétel módszere óvodások esetében strukturált interjú, az iskolások és a felnőttek esetében feladatsor volt.

Az adatok kvalitatív és kvantitatív elemzését is elvégeztük. A tanulói válaszokat a tartalomelemzés módszerével kategorizáltuk, vizsgáltuk az egyes életkorban megjelenő kategóriák minőségi különbségeit, illetve az iskolások és a felnőttek válaszait háromfokú skálán pontoztunk aszerint, hogy milyen mértékben volt közel a tudományos meghatározáshoz.

Az előadás keretében az óvodásokra vonatkozó eredményeket mutatjuk be részletesen. A vizsgált jelenségek magyarázatánál négy kategóriatípusra találtunk példát. (1) A tapasztalat megfogalmazása (pl. azért van hideg télen, mert akkor nem lehet fagyit enni); (2) nem megfelelő fogalmak összekapcsolása vagy túlzott összevonása (pl. azért van télen hideg, mert a tél hóból van); (3) megfelelő fogalmak összekapcsolása (pl. a felhő párából/ködből/esőből keletkezik); (4) hasonló hangzású szavakra asszociáció (pl. csapadék – csap, aszály – apály/viszály/aszal). Nagyon gyakori az időjárás elemeinek megszemélyesítése (pl. azért van télen hideg, mert a Nap átmeleg egy másik országba).

Eredményeink hozzájárulnak ahhoz, hogy részletesebben megismerjük a fogalomalkotás folyamatait, és olyan módszertani javaslatokat fogalmazzunk meg, amelyekkel eredményesebben taníthatók a tudományos ismeretek kisiskolás korban.